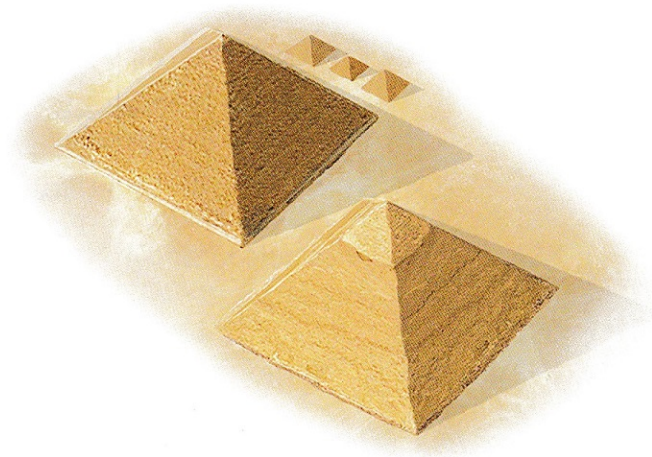

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

ATLAS ENCICLOPEDIC AL LUMII

LITERA

București
2021

*What's Where on Earth? Atlas
The World as You've Never Seen It Before!*
Copyright © 2017 Dorling Kindersley Limited
O companie Penguin Random House

DK Londra

Editor senior Chris Hawkes

Editor artistic senior Rachael Grady

Editori Tom Booth, Anna Fischel, Anna Limerick

Designeri David Ball, Chrissy Barnard, Mik Gates,
Spencer Holbrook, Kit Lane

Ilustratori Adam Benton, Stuart Jackson-Carter,
Jon@kja-artists

Cartografie Simon Mumford, Encompass Graphics

Editor copertă Claire Gell

Designer copertă Mark Cavanagh

Cercetare iconografică Jayati Sood

Director artistic Karen Self

Editura Litera

Tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Atlas enciclopedic al lumii

Copyright © 2021 Grup Media Litera
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză:
Gabriel Tudor

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactare: Ilieș Câmpeanu
Corectură: Georgiana Enache
Prelucrare copertă: Vlad Panfilov
Tehnoredactare și prepress: Marin Popa

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Atlas enciclopedic al lumii. –
București: Litera, 2021

ISBN 978-606-33-4825-9

912

CUPRINS

Pământul timpuriu

Începuturi	6
Acum 500–380 mil. de ani	8
Acum 300–220 mil. de ani	10
Acum 180–80 mil. de ani	12
Acum 40 mil. de ani– zilele noastre	14

America de Nord

Țări și granițe	18
Relief	20
Detalii fascinante	22
Populație	24
Marele Canion	26
Obiective celebre	28
Climă	30
Viață sălbatică	32
Pe timp de noapte	34

America de Sud

Țări și granițe	38
Relief	40
Detalii fascinante	42

Populație	44
Bazinul Amazonului	46
Obiective celebre	48
Climă	50
Viață sălbatică	52
Pe timp de noapte	54

Africa

Țări și granițe	58
Relief	60
Detalii fascinante	62
Populație	64
Valea Marelui Rift	66
Obiective celebre	68
Climă	70
Viață sălbatică	72
Pe timp de noapte	74

Europa

Țări și granițe	78
Relief	80
Detalii fascinante	82
Populație	84
Munții Alpi	86
Obiective celebre	88
Climă	90
Viață sălbatică	92
Pe timp de noapte	94

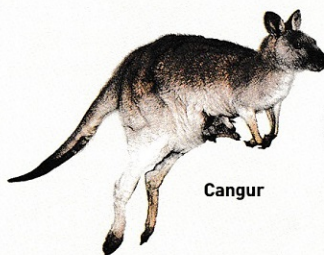
Asia

Țări și granițe	98
Relief	100
Detalii fascinante	102
Populație	104
Munții Himalaya	106
Obiective celebre	108
Climă	110
Viață sălbatică	112
Pe timp de noapte	114

Australasia și Oceania

Țări și granițe	118
Relief	120
Detalii fascinante	122
Populație	124
Noua Zeelandă	126
Obiective celebre	128
Climă	130
Viață sălbatică	132

Cangur

Regiuni polare

Antarctica	136
Arctica	138

Oceane

Oceanul Pacific	142
Oceanul Atlantic	144
Oceanul Indian	146

Referințe

Țări ale lumii	150
Glosar	156
Indice	158
Mulțumiri	160

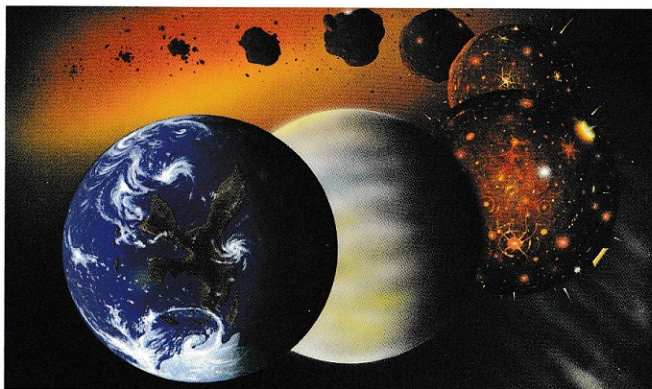
Polul Sud

Începuturi

respect pentru oameni și cărți

Formarea Pământului a început la puțin timp după geneza Soarelui, cu 4,6 miliarde de ani în urmă. O stea care a explodat în apropiere a generat o cantitate imensă de praf interstelar, care a dus la formarea Soarelui. Cu timpul, resturile din acest praf interstelar s-au agregat în planete. Pe măsură ce acestea s-au mărit, gravitația lor tot mai mare le-a transformat în sfere. Una dintre acestea este planeta noastră, o sferă imensă de piatră cu un nucleu din metal topit și o scoară subțire la suprafață.

Structura interioară, stratificată, a planetei s-a format la începutul evoluției acesteia. Căldura de la nucleul topit al Pământului a făcut ca scoara, alcătuită din bucăți mari de rocă (numite plăci tectonice), să se miște constant. Pe măsură ce aceste plăci s-au deplasat și s-au ciocnit între ele, au apărut cutremure și vulcani, lanțuri muntoase și continente, ceea ce a favorizat apariția vieții.

Ilustrația arată etapele formării Pământului – de la mici conglomerate de rocă și praf interstelar până la o planetă cu atmosferă proprie.

Atmosferă

Aerul era încărcat de dioxid de carbon. Presiunea atmosferică era mai ridicată decât astăzi, ceea ce îi permitea apei să se mențină lichidă la o temperatură mult mai mare decât punctul de fierbere de astăzi.

Nori

Nori formați din picături de apă se puteau observa pe cer la fel ca astăzi.

Primele oceane

Apa lichidă, în care au apărut primele forme de viață, avea să se transforme în oceane permanente acum 4,4–4,2 miliarde de ani.

Acum 3,5 miliarde de ani

Pământul timpuriu era diferit de lumea pe care o cunoaștem astăzi. Înainte de formarea stratului de ozon, întinderile de uscat nu erau protejate de radiațiile solare, astfel încât viața pe planetă nu a existat vreme de miliarde de ani. Totuși, în adâncurile oceanului și în mările puțin adânci erau probabil condiții prielnice vieții.

Râuri de lavă

În urma ciocnirilor cu asteroizi se declanșa activitate vulcanică, iar lava umplea craterele formate.

Oceane izolate

Mările în răcire, izolate de violența vulcanică a planetei, au oferit probabil primele condiții pentru apariția vieții.

Activitate vulcanică

Vulcanii împrășcau minerale care, în locuri mai liniștite, au produs ingredientele necesare vieții.

Bombardamente grele

În urmă cu circa 4,1 miliarde de ani și vreme de 200 de milioane de ani, un număr uriaș de asteroizi s-au ciocnit de planetele interioare ale sistemului solar, inclusiv de Pământ, perioadă cunoscută ca Marele Bombardament Greu.

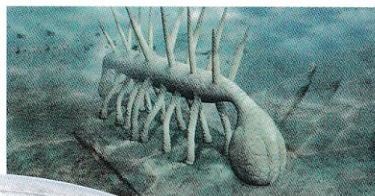

Acum 500 mil. de ani

În acest stadiu al genezei Pământului se formează două mari continente. Cel mai mare, Gondwana, era un continent tropical. Laurentia (astăzi, America de Nord) plutise din regiunile polare spre tropice, oprindu-se la ecuator. Deși blânde, temperaturile erau din ce în ce mai reci.

În apă

În mările calde și puțin adânci apar multe forme de viață, printre care și nevertebrate marine, precum *Hallucigenia*, un vierme cu membre.

Hallucigenia

LAURENTIA

Imagine răsturnată

Imensul continent Gondwana se afla la tropice.

Tărâmurii fără viață

Nivelul de dioxid de carbon din atmosferă era de 15 ori mai mare decât astăzi și niciun animal nu putea supraviețui pe uscat.

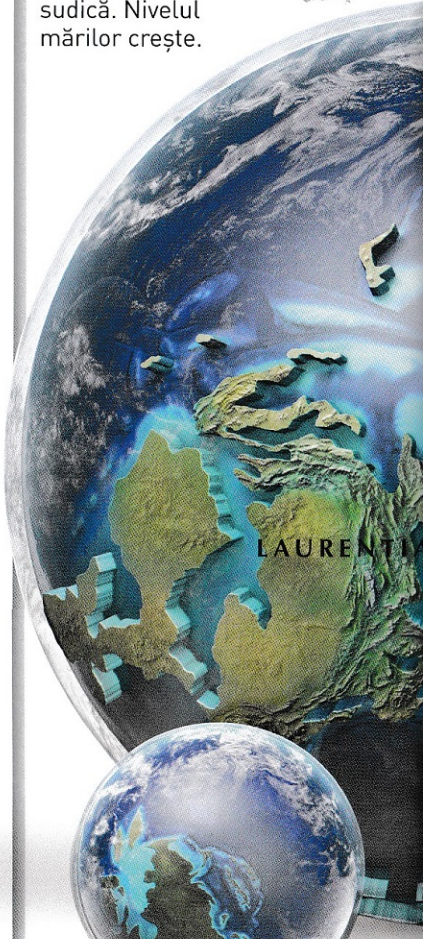

Primele alge

Deși nu exista vegetație pe uscat, au apărut multe tipuri diferite de alge (organisme marine asemănătoare cu plantele).

Acum 420 mil. de ani

Continentele continuă să se deplaseze. Avalonia (teritoriul dintre sudul Angliei și Canada de azi) se mută spre nord, pentru a se ciocni cu Laurentia. Siberia se îndreaptă spre nord și Gondwana spre sud, purtând cea mai mare parte din Australia și Antarctica de azi în emisfera sudică. Nivelul mărilor crește.

LAURENTIA

Imagine răsturnată

Animale

Miriapodele, precum cel de mai jos, au fost primele vietăți care respirau oxigen pe uscat.

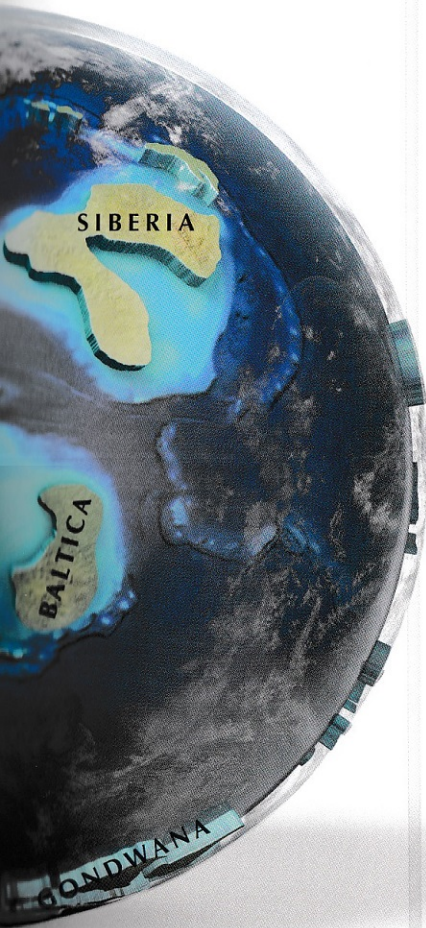

În apă

Apar primele recife de corali și primii pești: Peștele *Guiyu oneiros*, ale cărui fosile s-au descoperit în provincia Yunnan, din China, a trăit cu 419 milioane de ani în urmă.

Guiyu oneiros

Cooksonia

Plante

Această plantă firavă, numită *Cooksonia*, a fost printre primele care au colonizat uscatul. Nu era înaltă, avea tulpini ramificate și trăia în habitate umede.

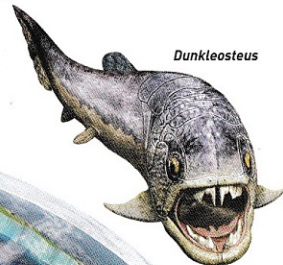

Acum 380 mil. de ani

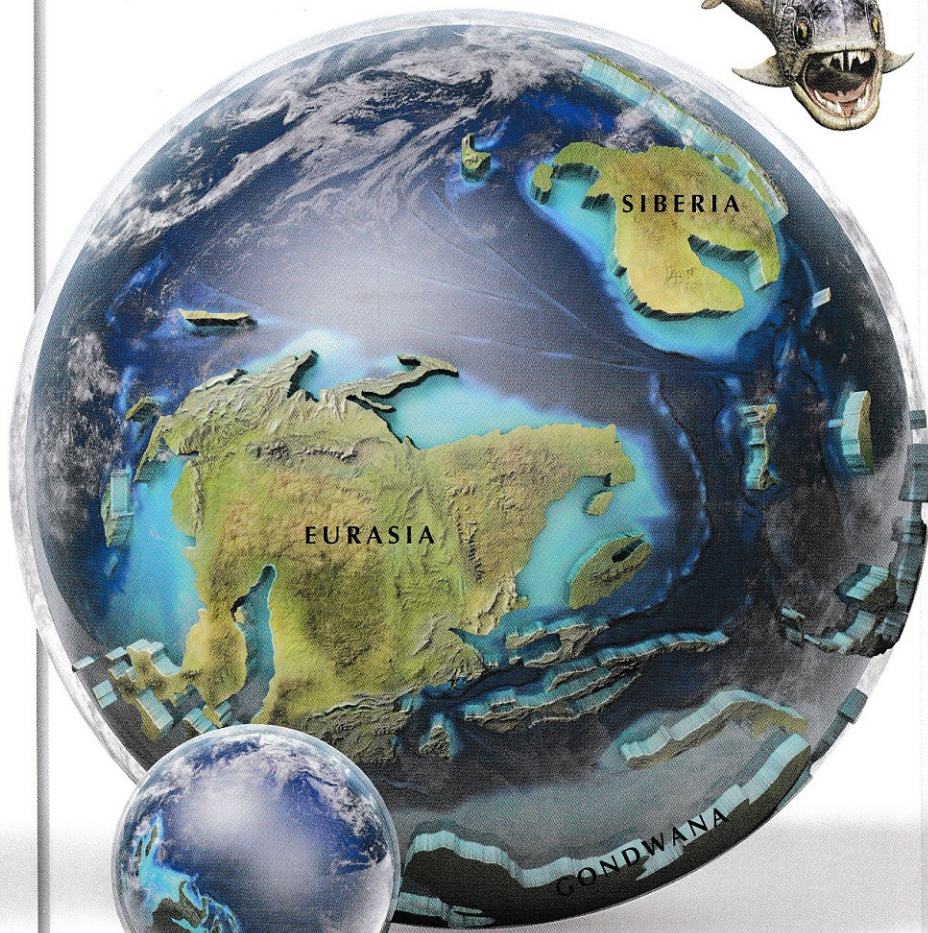
Laurentia și Baltica s-au ciocnit și au închis oceanul Iapetus, formând continentul Eurasia. În urma coliziunii s-a format lanțul montan Apalași-Caledonieni, din Scandinavia până în America de Nord. Gondwana s-a rotit în sensul acelor de ceasornic și s-a apropiat de Eurasia.

În apă

„Epoca peștilor” a cuprins o varietate de pești cu înotătoare lobate și de prădători cu fălci. Placodermele (pești cu armură) includeau puternicul *Dunkleosteus*.

Dunkleosteus

Imagine răsturnată

Pești cu picioare

Se dezvoltă primele tetrapode (animale cu patru picioare). Semănau cu niște pești cu picioare, ca *Ichthyostega*.

Ichthyostega

Archaeopteris

Plante

Uscatul înverzește, iar plante precum *Archaeopteris*, cu spori și frunze asemănătoare unei ferigi, au creat mari păduri și mlaștini.

Acordul Nord-American de Comerț Liber

Semnăt în 1994, Acordul Nord-American de Comerț Liber (NAFTA) a fost încheiat între SUA, Canada și Mexic, cu scopul de a spori fluxul comercial dintre cele trei țări.

OCEANUL ARCTIC

Alaska

SUA au cumpărat Alaska de la ruși în 1867 pentru suma de 7,2 milioane de dolari.

ASIA

ALASKA

Anchorage

Marea Bering

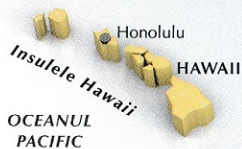
Golful Alaska

Insulele Regina Charlotte

Insula Vancouver

Statele Unite ale Americii

Statele Unite sunt o țară alcătuită din 50 de state.

Hawaii

Aceste insule vulcanice din Oceanul Pacific au devenit al 50-lea stat al SUA în 1959.

DATE

Suprafață totală:

24 238 000 km²

Populație totală:

576 milioane de locuitori

Număr de țări:

23

Cea mai mare țară:

Canada – 9 984 670 km²

Cea mai mică țară:

St Kitts și Nevis – 261 km²

Cea mai mare populație:

SUA – 321 de milioane de locuitori

Groenlanda
(Danemarca)

Insula Ellesmere

Golful Baffin

Insula Baffin

Marea Beaufort

NUNAVUT

Golful Hudson

TERITORIILE DE NORD-VEST

YUKON

CANADA

ALBERTA

Edmonton

SASKATCHEWAN

Saskatoon

MANITOBA

Winnipeg

ONTARIO

COLUMBIA BRITANICĂ

Vancouver

Seattle

Portland

IDAHO

Boise

OREGON

NEVADA

UTAH

SALT LAKE CITY

SAN FRANCISCO

LOS ANGELES

SAN DIEGO

TIJUANA

CHIHUAHUA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

INDIANA

OHIO

PENNSYLVANIA

DELAWARE

MARYLAND

VIRGINIA

NORTH CAROLINA

SOUTH CAROLINA

GEORGIA

FLORIDA

ALABAMA

MISSISSIPPI

LOUISIANA

ARKANSAS

MISSOURI

ILLINOIS

Deși face parte din Danemarca, Groenlanda are guvernare autonomă încă din 1979. Este cea mai mare insulă din lume.

ni

Cea mai mare țară din America de Nord, Canada își obține independența de Marea Britanie în 1931 și are 10 provincii.

 Oraş important

Este cea mai frecventată frontieră internațională din lume.

Marea
Caribilor

Granița dintre Panama și Columbia este linia de demarcație dintre America de Nord și America de Sud.

1 Denali

Cu 6194 m, vârful Denali, situat în zona sud-centrală a Alaskăi, este cel mai înalt din America de Nord. *Denali* înseamnă „înalt” sau „mare” în limba kokuyon, folosită de locuitorii din împrejurimi.

4 Groenlanda

Relief

America de Nord este cuprinsă între Oceanul Atlantic la est și Oceanul Pacific la vest și se întinde din Arctica, la nord, până la limita cu ecuatorul, la sud. Continentul cuprinde și Groenlanda, cea mai mare insulă din lume.

Cordiliera de Vest
Un sistem de lanțuri montane paralele, care se întind pe coasta de vest a continentului.

Respect pentru oameni și cărți

Scutul canadian

Un platou înălțat care cuprinde mii de lacuri.

Marea Labrador

Labrador

Newfoundland

Nova Scotia

Munții Laurentini

Sf. Laurentiu

Capul Cod

Munții Apalași

Formați cu 400 de milioane de ani în urmă, Munții Apalași sunt unul dintre cele mai vechi lanțuri montane din lume.

OCEANUL ATLANTIC

Indiile de Vest

Antilele Mari

Hispaniola

Cuba

Antilele Mari

Marea Caraibilor

Golful Darien

Istmul Panama

În partea sa cea mai îngustă, istmul Panama (un istm este o fâșie îngustă de pământ înconjurată de mare) are o lățime de doar 50 km.

4 Cea mai mare insulă:

Groenlanda – 2 130 800 km²

Groenlanda – o calotă de gheață permanentă acoperă patru cincimi din insulă.

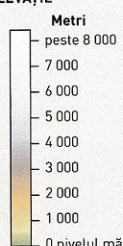
Insulele Caraibe

Sunt alcătuite din peste 7 000 de insule, insulițe, recife de corali și bancuri joase formate din recife, rocă sau nisip.

LEGENDĂ

Colorile de pe hartă reprezintă înălțimea terenului în raport cu nivelul mării.

ELEVAȚIE

AMERICA DE SUD